

AHMET ILGAZ İLE SÜTLÜ ÇİKOLATA ÜZERİNE

Sinema yazarı ve akademisyen Ahmet Ilgaz'ın belgeseli Sütlü Çikolata, Dalaman'da yaşayan Mısır ve Sudan kökenli Türkiye vatandaşlarının hikâyesini konu alıyor. 1905'te Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa'nın çalıştırmak üzere beraberinde getirdiği topluluğun bir kısmı, Paşa arazisini kaybedince ülkelerine dönerken, geride kalanlar zamanla yöreye yerleşip "Türkleşiyorlar". Değişik nesillerden ve farklı iş kollarından ilgi çekici karakterleriyle zevkli bir seyir deneyimi sunan film, bir yandan da Türkiye'nin, siyah vatandaşlarıyla verdiği sınava ışık tutuyor.

■ SÖYLEŞİ: ÖVGÜ GÖKÇE

Sütlü Çikolata belgeselini yapma fikri nasıl doğdu? Filmin konusundan kısaca bahsedebilir misiniz? Amacınız neydi?

Elime geçen bir kitapta, tren yolu geçmeyen Dalaman'a Osmanlı döneminde yanlışlıkla bir tren istasyonu yapıldığını öğrendim. Güya Mısır Hıdivi Abbas Hilmi Paşa, İskenderiye'ye istasyon, Dalaman'da da av köşkü yaptıracakmış, ama projeler karışmış, Dalaman'a istasyon binası yapılmış. Bu olayı araştırırken, Paşa'nın, Dalaman yöresindeki arazilerine sahip çıkmak için 1905'te Dalaman'a yanında bir sürü Afrikalı işçiyle geldiğini öğrendim. Bu insanların torunlarının hâlâ bu yörede yaşamaya ilhamı vardı. Doğruluğuna tam ikna olmadığım istasyon öyküsündense, bu vesileyle Anadolu'ya yerleşen

Mısır ve Sudan kökenlilerin Türkiye maceralarını anlatmayı yeğledim. Dış görünüşleriyle yabancı oldukları hemen fark edilen insanların başat kültür altında nasıl yaşadıklarını merak ettim. Türkiye'de farklı olmak, 'öteki' olmak nasıl bir şeydir onun peşine düştüm. Bu aynı zamanda başkasının gözünden kendimize bakma olanağı da sağladı. Bu yolla kendimizi tanımak istedim.

Filmin yapım süreci sırasında planladığınız, ama sizi özellikle şaşırtan ve daha sonra filme kattığınız şeyler oldu mu?

Filmde amacım, Dalaman'da yaşayan Afrika kökenli 10 kişinin portresini çıkarmaktı; farklı yaş, cinsiyet ve sosyal gruptan. Bu yüzden tanıdıkça filme kattığım karakterler oldu. Örneğin, Michael Jackson'a benzetildiği için "Michael Aziz" diye çağrılan beraber Aziz Yavuz'la, Dalaman'a geldiğim ilk gün tanışmış, fakat filmde kullanmayı düşünmemiştim. Ancak onu tanıdıkça, ilginç ve matrak öyküsünü duyunca, filmde mutlaka yer alması gerektiğine karar verdim.

Onun dışında, Yeşilçam figüranı

Sabri Kubilay çay bahçesinde bizimle kendisi tanıştı. Onu da tanıyıp hikâyesini

dinleyince, filmin en önemli karakterlerinden biri olacağını anladım. Belgesel filmde, yapım sürecindeki gelişmelerin filme katılmasından doğal bir şey olamaz. Belgesel, yaşamla ne kadar etkileşim içinde olursa o kadar iyi. Yoksa, kurmaca film çeker gibi abartılı bir planlamayla belgesel çekmek, önemli ayrıntıları kaçırma olasılığını da beraberinde getirir kanımca.

Senaryonun oluşturulma süreci nasıl gerçekleşti?

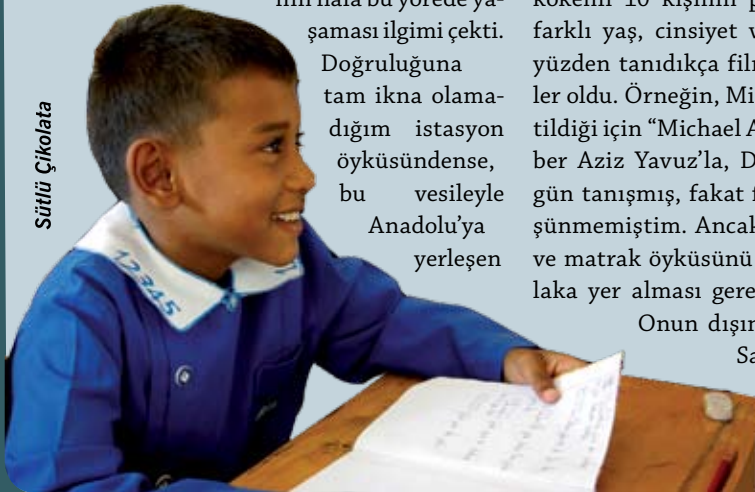
İşe, Türkiye'deki Afrika kökenli Türklerin tarihini araştırarak başladım; ancak bu sadece konuya hâkim olmak içindi. Yoksa Afro-Türklerin tarihini anlatmak, filmde bunu merkeze almak gibi bir kaygım olmadı. Amacım Türkiye'de yaşayan Afro-Türklerin 'öteki'liği dış görünüşüne yansımış olanların diye de okuyabilirsiniz- nasıl bir yaşam sürdürdüklerini, onların Türkiye'si ile başat kültürün Türkiye'sinin farkını araştırmaktı. Bunu da ancak yaşayanlar aktarabilirdi. 10 portre amaçlamıştım, 11 kişi oldu. Onların öykülerinden yola çıktım. Bu kişilerin sadece anlattıklarını değil, yaşamlarından kesitleri de aktarmayı tercih ettim. Burada nasıl yaşamışlar, yaşıyorlar izleyici görsün, herkes kendi sonucunu kendi çıkarısını istedim.

Filmin gösterimleri sırasında seyirciler filme nasıl yaklaştı?

İzleyici tepkisi umduğumdan iyi oldu, oldukça aktif bir izleyiciyle karşılaştım. Aldığım tepkilere ışığında filmin, "belgesel sıkıcıdır" önyargısını, izleyenlerin nezdinde biraz olsun kırmayı başardığımı düşünüyorum. Bir belgesel filmde, hem kahkahalar atarak filmi takip eden hem de gösterim sonrası, anlatmak istedikleriniz hakkında derinleşen bir izleyiciyle karşılaşmak beni mutlu etti.

Ahmet Ilgaz

Sütlü Çikolata

DUYURULAR

• **13-19 Kasım** tarihleri arasında İstanbul'da gerçekleşecek **Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali** bu yıl 'Suha Arın'a Saygı', 'Dünyadan Seçkiler', 'Bizim Öykülerimiz' ve 'İlkler' olmak üzere dört bölümden oluşuyor. İtalyan Kültür Merkezi, Fransız Kültür Merkezi, Pera Müzesi ve Nazım Hikmet Kültür Merkezi'nde yapılacak gösterimlerde filmler ücretsiz olarak izlenebilecek. Film gösterimlerinin yanı sıra belgeselle ilgili çeşitli paneller de düzenlenecek. Ayrıca, festivale başvuran tüm filmler video odalarında izlenebilecek. (www.1001belgesel.net)

• **TRT**, belgesel film üretimini teşvik etmek amacıyla öğrenci, amatör ve profesyonel belgeselcilere yönelik bir **Belgesel Film Yarışması** düzenlemiştir. Son başvuru tarihi **19 Aralık** 2008 Cuma günüdür. Ayrıntılı bilgi için: www.trt.net.tr

• **Sinekoloji Film Festivali**'nin 2. ayağı, **14-15 Kasım** tarihlerinde Bursa'da, 3. ayağı ise **21-22 Kasım** tarihlerinde Ankara'da yapılıyor. Gösterilecek filmler için: www.ekolojiistler.org/sinekoloji-film-festivali-mersin-de-basliyor.html

• **Osmanlı Bankası Müzesi**'nde perşembe günleri yapılan belgesel gösterimleri yeniden başladı. Gösterimlerin ardından uzman konuklarla söyleşiler gerçekleştiriliyor. Gösterim programı için: www.obmuze.com

• İnsan hakları filmleri konusunda kadın belgesel yönetmenlerine yönelik eğitim programı **ISIS**, 2009 yılının ilk altı ayında Londra'da gerçekleştirilecek. Son başvuru tarihi **12 Kasım** 2008. (www.dfgdocs.com)

LONDRA POSTASI

■ ALISA LEBOW

Geçenlerde, Londra Üniversitesi bünyesindeki Birkbeck College'da 'Belgesel Şimdi!' başlıklı, belgesel araştırmaları odaklı bir konferans düzenledim. Türkiye'de belgesel araştırmaları yeterince iyi bilinen bir alan olmadığından, konferansta tartışılan bazı konuları buraya aktarmam iyi olabilir diye düşündüm. Pek de gizli olmayan niyetimse, Türkiye'de sinemaya kafa yoran kimi maceraperest araştırmacı ve akademisyenlere, meşru (hatta heyecan verici) bir araştırma alanı olan belgesel de odaklanmaları için -mümkünse- esin vermektir.

Konferansın açılış konuşmasını Arjantinli yönetmen Andrés di Tella yaptı. Di Tella, kendi eserleri hakkında güzel ve anlamlı söz söyleyebilen bir yönetmen olarak türünün ender örneklerinden. En son filmi *Fotografias*'ı (2007) gösterdi ve belgeselde kaza eseri olanın, yanılığının, hatanın önemi hakkında konuştu. Di Tella'nın uzmanlık alanı, belgeselin kişisel anlatım açısından özellikle elverişli olan bir alt türü olan 'deneme film'. Türkçede olduğu gibi, İspanyolcada da (ama İngilizcede değil) 'deneme' ve 'yanılma' birbirine yakışan kelimeler. Di Tella'nın filmlerinde, onun aradığı hikâyeyi bulamaması ya da çekmek istediği bir sahneyi kaçırması, en az filmlerinde başardıkları kadar hayati öneme sahipler. Ayrıca, filmlerinde her sinematik projenin merkezinde olan 'gösterme'

edimi kadar, söylenmemiş olanı çağırıyor ve kameranın aktaramadıkları üzerine yorum yapmak da oldukça önemli bir yer tutuyor. Belgeselin, spontan olana ve şansa ne denli dayalı olduğu zaten bilinen bir gerçek; fakat Di Tella'nın söylediği, iyi bir belgeselin, başarısızlığı başarıya dönüştürebileceğiydi. Konferansta ayrıca, Şubat ayında bu köşede bahsettiğim Bağdat Bağımsız Film ve Televizyon Okulu'ndan (www.iftvc.org) Maysoon Pachachi'nin katılımıyla bir ge-

Fotografias

nel oturum da düzenledik. Savaşın bütün o karmaşası ve belirsizliği ortasında çekilen filmlerin bahsi, insanda her daim bir kova soğuk su etkisi yaratıyor. Pachachi'nin konuşması belgesel ve sanat konulu bir paneli takip etti. Son on yılda sanat dünyası, belgesel video projelerinde müthiş bir artışa tanık oldu; bu da belgeseli, katı ve hayalgücü yoksulu yanlarından bir ölçüde azat etti. Genellikle sanatçıların belgeseli "müdahale" edil-

mesi gereken bir şey olarak gördüğüne tanık oluyoruz -sanatçılar belgeselin kesinliklerini sarsma işini üstlendiler. Çoğu sanat belgeselinde, her türlü çizgisel zaman ve mekân kavramlarını sekteye uğratma çabasına, filmin 'doğru söyleyip söylemediğine' dair şüphe uyandırmak suretiyle belgeselle gelen otoriteyi sarsma girişimlerine rastlanıyor. Bütün bunlar, ertesi gün bombayla havaya uçması muhtemel olan mekân ve hayatları belgelemeye çalışan film öğrencilerini düşününce fazlasıyla postmodern ve soyut kaçıyor haliyle. O noktada gerçekliğin geçici ve belirsiz olduğunu zikretmeye gerek kalmıyor. Savaş koşullarında belirsizlik artık "kavramsal" bir mevzu olmaktan çıktığı gibi, belgesel imgeler de hayata çekidüzen verme çabasında gayet kullanışlı hale gelebiliyor. Konferansın bana en iyi gelen yanı, bu tür tartışıkların bir arada olmasıydı. Umarım etkinlik diğer katılımcılar için de benim için olduğu kadar kıskırtıcı olmuştur. Önümüzdeki yıllarda Andrés di Tella ve Maysoon Pachachi gibi insanları Türkiye'ye getirmek istiyorum, ayrıca

2010'da İstanbul'da bir belgesel araştırmaları konferansı düzenliyorum. Umuyorum ki o zamana kadar Türkiye'de bir belgesel araştırmaları hareketi filizlenmiş olur.

(Çeviren: Başak Ertür)

Alisa Lebow Londra'daki Brunel Üniversitesi'nde belgesel kuramı, tarihi ve prodüksiyonu üzerine ders veren bir sinemacı ve akademisyen. Ayrıca docİstanbul Belgesel Araştırmaları Merkezi'nin kurucu üyelerinden. Alisa.Lebow@brunel.ac.uk

BAŞVURU TARİHİ YAKLAŞAN FESTİVALLER

San Francisco Uluslararası Film Festivali
7 Kasım 2008
/ www.sffs.org

Tribeca Film Festivali
14 Kasım, 2008
/ www.tribecafilm.com

SXSW
14 Kasım, 2008
/ www.sxsw.com

Washington DC Bağımsız Film Festivali
15 Kasım 2008
/ www.dciiff.org

Play Doc
15 Kasım 2008
/ www.play-doc.com

Mexico City Uluslararası Çağdaş Film Festivali
15 Kasım, 2008
/ www.ficco.com.mx

FIPA
21 Kasım 2008
/ www.fipa.tm.fr

Brooklyn Uluslararası Film Festivali
30 Kasım 2008
/ www.wbff.org

Cinema du Reel
30 Kasım 2008
/ www.cinereel.org

Filmor
1 Aralık 2008
/ www.filmor.org

BU AYKI FESTİVALLER

DokMa 2-8 Kasım 2008 / www.dokma.net

Sheffield Doc/Fest 5-9 Kasım 2008 / www.sheffdocfest.com

CPH:DOX 7-16 Kasım 2008 / www.cphdox.dk

Avrupa Filmleri Festivali

Kars: 7-13 Kasım 2008

Artvin: 14-16 Kasım 2008

/ www.europeanfilmfestival.com

Kassel Belgesel Film ve Video Festivali

11-16 Kasım 2008 / www.filmladen.de/dokfest

Uluslararası 1001 Belgesel Film Festivali

13-19 Kasım 2008 / www.1001belgesel.net

Festival dei Popoli 14-21 Kasım 2008

/ www.festivaldeipopoli.org

IDFA 20-30 Kasım 2008 / www.idfa.nl